

MOBİLYA TASARIM YARIŞMALARININ PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ^{1,2}

Pınar ÇETİN³, Mehmet Ali ALTIN⁴

Makale Bilgisi

DOI: 10.35379/cusosbil.1215307

Makale Geçmişi:

Geliş 07.12.2022
Kabul 17.04.2023

Anahtar Kelimeler:

Yarışma, Mobilya,
Tasarım, Rekabet,
Mobilya Sektörü,
Tasarım Yarışmaları.

ÖZ

Doğada bulunan tüm canlılar geçmişten günümüze kadar olan tüm tarihsel süreçlerde rekabet dürtüsüyle hareket etmişlerdir. Bu durum insan faktörü üzerinden değerlendirildiği zaman rekabet üstünlüğü yaratan durumlar ilk olarak güzel olanı bulma çabası ile ortaya çıkmıştır. İnsan ihtiyaçlarının zaman içerisinde şekillenmesi ve sanayi devrimi ile birlikte rekabet mekanizmasının oluşmasında etken olan tasarım yarışmaları mobilya sektörü için rekabetçiliğin sürdürülebilirliği, yeni inovasyonlar ve bu inovasyonları ortaya çıkaran becerilerin geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada; mobilya sektörünün gelişiminde mobilya tasarım yarışmalarının etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır ve rekabet üstünlüğü yarattığı düşünülen iki adet yarışma seçilmiştir. OAİB (Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri) Design For Export Ulusal Mobilya Tasarım Yarışması ve MOSDER (Türkiye Mobilya Sanayicileri Derneği) Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışması olarak belirlenen yarışmaların bileşenlerini oluşturan kurum, jüri üyeleri ve yarışmacıları ile görüşmeler yapılarak görüşme kayıtları kodlamalara tabi tutulmuştur. Kodlamalar sonucunda oluşturulan temaların içerikleri birçok açıdan değerlendirilmiştir. Sonuç olarak yarışmalarda yaşanan tasarım problemleri, sektörel problemler ve yarışma süreçlerine dair tüm sorunlar saptanmış ve bunlara dair çözüm önerileri aktarılmıştır.

EVALUATION OF FURNITURE DESIGN COMPETITIONS FROM STAKEHOLDER OPINIONS

Article Info

DOI: 10.35379/cusosbil.1215307

Article History:

Geliş 07.12.2022
Kabul 17.04.2023

Keywords: Contest;
Competition; Furniture,
Design; Furniture,
Industry; Design,
Competitions.

ABSTRACT

All living things in nature have acted with the urge to compete in all historical processes from past to present. When this situation is evaluated through the human factor, situations that create competitive advantage first emerged with the effort to find beauty. Design competitions have played an important role in the shaping of human needs and the formation of the competition mechanism with the industrial revolution. They are crucial for the furniture sector in terms of sustainability of competitiveness, new innovations and the development of skills that reveal these innovations. In this study; the aim of this study is to examine the ethics of furniture design competitions in the development of the furniture industry and two competitions (OAİB and MOSDER Furniture Design Competition) that are thought to create competitive advantage have been selected. Interviews were conducted with the institutions, jury members and contestants that make up the components of OAİB (Central Anatolian Exporters' Union) Design for Export National Furniture Design Competition and MOSDER (Association of Turkish Furniture Manufacturers) National Home Furnishings Design Competition, and the interview records were subjected to coding. The themes that emerged from the coding were evaluated from various perspectives. As a result, the study identified problems encountered in the competitions were identified and solution suggestions were presented.

¹Bu çalışma yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

²OAİB Design For Export Ulusal Mobilya Tasarım Yarışması ve MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışması incelenmiştir.

³ Y. İçmimar Pınar ÇETİN - Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, pnraran@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7984-398.

⁴ Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali ALTIN - Eskişehir Teknik Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, maaltin@eskisehir.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8992-7088

Alıntılama için/Cite as: Çetin, P. ve Altın, M.A. (2023), Mobilya tasarım yarışmalarının paydaş görüşleri üzerinden değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32 (1), 328-343.

GİRİŞ

Yarışma kavramı canlılığın var oluşundan beri süregelen ve her alanda kendini göstermiştir. Doğada mücadele ederek yaşamını sürdürmek isteyen tüm canlılar aslında bir yarış halindedirler. Yarışmak, doğa koşullarıyla mücadele etmek, yaşamak için çaba sarf etmek çağrışmaları ile temelde gözlemek, risk almak, becerileri zorlamak ve kararlılık sonucunda süregelen bir süreçtir. “Yarışma gereksinimi, A. Maslow’un gereksinimler hiyerarşisinde, değer gereksinimleri başlığı altında, kazanmak, rekabet etmek, onaylanmak ve kabullenilmek gereksinimleriyle birlikte yer almaktadır (Atkinson ve diğerleri 1999)”. İnsan faktörü üzerinden incelendiğinde tüm temel ihtiyaçları karşılamadan dışarıda kalan güzel olanı bulma çabası yüzyıllar boyunca devam etmiştir. Rekabet ortamının bu denli geniş olduğu estetik ve güzellik kavramları zamanla ihtiyaçlar doğrultusunda tasarım kavramına doğru evrilmiştir. Mobilya tasarımı rekabet kavramı ile birlikte ele alındığında geçmişten günümüze tarihsel süreçlerde kendine önemli bir yer bulmuştur. Yeni ürün geliştirme maliyetinin öteki sektörlerle göre daha düşük olması ve pazarda sürekli gelişen ve değişen tüketici ihtiyaçları, sektörün ihtiyaçlarını da kullanıcı talepleri doğrultusunda belirleniyor olması, mobilya endüstrisinin de, diğer sektörlerde olduğu gibi güncel durumdan ve modadan etkilenmesine yol açar. Bu yüzden, yeni ürün tasarımı konusunda geliştirme faaliyetlerinin daha yoğun ve sistematik bir biçimde olması beklenir (Kaya, 2016). Bu sistemde ve rekabet ortamının oluşmasında en önemli faktörlerden biri de tasarım yarışmalarıdır. Bu rekabetin oluşmasında etken olan mobilya tasarım yarışmaları, mobilya üretiminin uluslararası düzeyde sektör tabanlı olarak büyümesindeki katkılarının olumlu veya olumsuz yönde irdelenmesine neden olmuştur.

Tarihte ilk yarışma olarak bilinen yarışma güzellik yarışması olmuştur. Bu yarışma antik zamanlardan günümüze kadar ulaşmış ve filmlere konu olmuştur. Yunan mitolojisindeki Homeros’un İlyada destanına göre tarihte bilinen ilk güzellik yarışması M.Ö. 2000’de Olympos’ta, üç tanrıça arasında yapılmıştır. Bu yarışmanın ardından yaklaşık 10 yıl sürecek olan Truva Savaşı başlamıştır (http, 1). Buradan da anlaşıldığı gibi güzellik, güzel olanı elde etme çabası gibi birçok estetik kavramın bir arada olduğu veya oluşturduğu ‘rekabet’ ortamının en eski çağlarından beri var olduğunu görmekteyiz.

Literatürde mobilya tasarım yarışmaları üzerine yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde yarışma konularının sanat, tasarım ve mühendislik alanlarını kapsadığı görülmektedir. Bu disiplinlerin dışında mobilya, endüstri ürünleri tasarımı, mimarlık ve içmimarlık disiplinleri içerisinde de yoğunlukla yer alan bir unsurdur. Buna örnek olarak Garip (2008) bir çalışmada tasarım yarışmalarının önemini şu sözleriyle açıklamıştır; “Yarışmalar bu açıdan farklı görüş ve fikirlerin ortaya konmasıyla beraber yarışmacılar ve tüm katılımcılar için beyin jimnastiği ile birlikte tasarım fikirlerinin diri ve zinde kalmasını sağlarken aynı zamanda bir adım ileriye götürür”. Bu bakış açısının dışında tasarım yarışmaları başka bir gözle ele alındığında yarışmaların uygulama süreçlerinde, kendine özgü üretim teknolojisi, işlevsel, iletişimsel ve estetik özelliklerinden kaynaklı farklı değerlendirme ölçütleri vardır. Çünkü yarışmaların pek çoğunda ticari bir kaygı söz konusudur. Üretimi tamamlanmamış bir ürün olarak sadece iletişimsel ya da işlevsel amaçlar güdelebilmektedir (Tomak, 2010).

İlk tasarım yarışmaları “estetik açıdan güzel” tasarımları, şemaları veya çizimleri araştırıyordu. Bu özellikle mimari tasarım yarışmalarının amacıydı. Bugün, tasarım yarışmalarının geliştiği ve daha çok sayıda yarışma yapıldığı görülmektedir. Artık sadece güzellik yarışmaları değil. Dijital platformlar geliştikçe, tasarım yarışmaları çok kullanımlı araçlar haline geldi. Tarihte bilinen ilk tasarım yarışması M.Ö. 448’de Atina’daki Akropolis’teki bir savaş anıtı tasarım yarışmasıdır. Bu mimari tasarım yarışması halktan tasarım fikirleri toplamak amacı ile düzenlenmiş ve aynı zamanda dönemin birçok sanatçısının önerilerini sunmaya çağrılmıştır. Bu tasarım yarışması, birçok kişi tarafından profesyonelce düzenlenen ilk tasarım yarışması olarak da anılır (Nasar, 1999). Helene Lipstad “Experimental Tradition: Essays on Competition in Architecture” adlı eserinde mimari tasarım yarışmalarını, “karşıt fikirlerin ve uzlaşmaz çözümlerin çarpıştığı savaş alanları, sınırları görünmeyen dev tasarım stüdyoları” olarak tanımlamıştır. Hiç şüphesiz yarışma olgusu, Lipstad’ın da önemini vurguladığı gibi, rekabet kavramı, özgür ve özgün üretim olanakları, değerlendirme süreçleri ve ödüllendirme kriterleri ile ayrıcalıklı bir yapı oluşturmaktadır (Sayar, 2004). Orta Çağ tasarım yarışmalarına bakıldığında; Mimari tasarım yarışmaları popüler olmasına rağmen, bu çağlarda resim ve dekorasyon yarışması çağrılarını yapılarak, yarışma türlerine alternatif olarak görülmüştür. İlk tasarım ihaleleri de bu dönemlerde yapılmıştır (Çobanlı, 2014). Sanatsal Çağ (1400-1900) olarak bilinen bu dönemde 1900'lere kadar olan önemli yarışmalar arasında; 1418’de ki Floransa Katedrali ve 1792’de Beyaz Saray için yapılan yarışma yer almaktadır (Prinz, 2011, s. 9). 1900-2000 yılları arasındaki yarışmalara baktığımızda ise, Eifel Kulesi, Özgürlük Heykeli vb. gibi günümüzün ünlü simge yapılarını yaratan birçok yarışma olmuştur. Bu dönem mimari yarışmaların temel amacı esas olarak, mimari form için yeni olanaklar bulmak ve tasarımlar elde etmektir (Spreiregen, 1979, s. 2). Sanayileşme öncesi tasarım yarışmalarında mimari tasarım yarışmalarının egemen olduğu, ancak bunların içinden fikir ve çözüm odaklı yarışmaların ilk kez yapıldığı görülmektedir. 18. Yüzyıla kadar, kuruluşlar ve hükümetler, özellikle gelişmemiş sektörlerle pazar gelişimini teşvik etmek için prototipler, fikirler veya şemalar sunmaya zorlayan tasarım yarışmaları düzenlemişlerdir. Özellikle kamu binaları, anıtlar vb. için mimari yarışmalar düzenlemiştir. Bu nedenle çoğunlukla hizmete dayalı tasarım anlayışı oluşmuştur. Ulusların sanayileşmesinden sonra iletişim kanalları geliştikçe ve yaygınlaştıkça tasarım yarışmalarının da geliştiği gözlenmektedir. 20. yüzyılın ortalarında tasarım kurumları uluslararası yarışmalar düzenlemeye başladı. Bunun ilk örneklerine bakıldığında, 1953 yılında, IF ürün ödülleri Alman tasarımını vurgulamak için Hannover Fuarı’nın bir parçası olarak “Special Show for Well-Designed Industrial Goods” adı altında

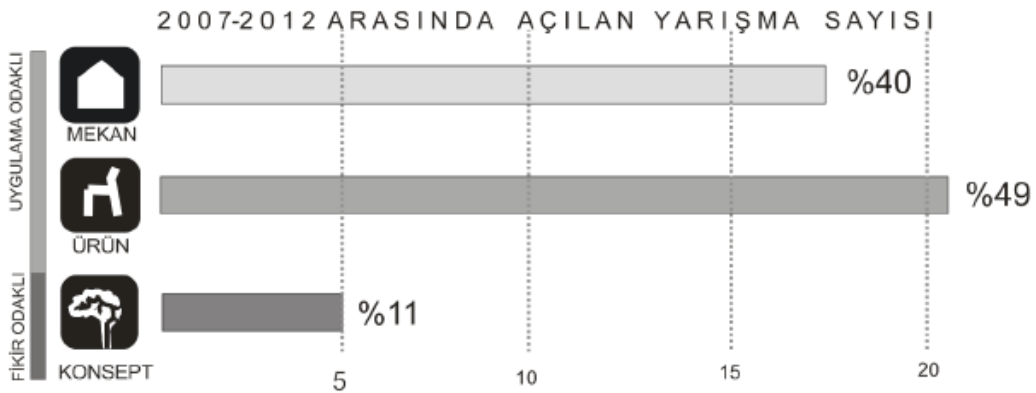
başladı. Yine 1955'te Red-dot Tasarım Ödülü, en iyi Alman tasarımlarını vurgulamak için "Permanent Show of Elegant Industrial Products" adıyla uluslararası düzeyde düzenlenmeye başladı. Rekabet ortamına uluslararası düzeyde tasarım özelinden bakıldığında globalleşmesinin en iyi örneği olarak; 2010 yılında, Reddot, Design Design ve Good Design Award'dan farklı olarak başlatılan A'Design Award adlı yarışma olmuştur. Bu yarışma kazananların tanıtımını yapmak, iyi bir reklam vermek için optimize edilmiş ve bu arada adil bir rekabet platformu sağlamıştır (Çobanlı, 2014). Tasarım yarışmalarına Türkiye özelinde bakıldığında bazı noktalarda yarışma sisteminin model olarak kullanıldığı Almanya ve diğer Batı ülkelerinden farklı olduğu görülmektedir. Türkiye'de uluslararası düzeyde yapılan ilk yarışmanın bir mimarlık yarışması olduğu bilinmektedir. 1933 yılında güzel sanatlar, sanayi ve ziraat alanlarında sergiler açılması, öğretici filmler, konferanslar, kongreler ve sportif faaliyetler yapılması amacıyla, Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti'nin uluslararası düzeyde açtığı Ankara Sergi Salonu Proje yarışmasına 16 Türk ve 10 yabancı mimar katılmıştır (Akansel, 2002, s. 60). Sergi Evi yarışmasını Türk mimar Şevki Eşref Balmumcunun kazanması basında yabancı mimarlara karşı olan mücadelede önemli bir yer tutmuştur.

Yarışmaları mobilya özelinde incelediğimiz zaman literatürde en eski iki önemli yarışma karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, 1940'daki Amerika Birleşik Devletleri tarafından düzenlenen ve Modern Sanat Müzesi'nde (MoMA) yapılan "Organik Mobilya Yarışması" ve 1977'de Amerikan Mimarlar Enstitüsü'nün San Diego Bölümü tarafından düzenlenen "Sandalye Tasarım Yarışması'dır" (Gardiner, 1977). Bu iki yarışmaya katılan insanlar şöhret ve servet edinmişlerdir. Örneğin Charles ve Ray Eames, organik mobilya yarışmasını, Motomi Kawakami ise 1977'nin sandalye tasarım yarışmasını kazanan isimler olmuştur. Bu isimler de aldıkları ödüllerle tanınmışlardır (Çobanlı, 2014). Tasarımcılar şöhret ve saygı kazanmak için bir etkinliğe katılırken, tasarım ödülü kavramının da bu dönemlerde doğduğunu söylemek mümkündür. İnternetin gelişi ve yaygınlaşmasıyla birlikte tasarım yarışmalarını organize etmek çok kolay ve verimli bir hâl almıştır. Böylece tüm disiplinler birçok farklı organizasyon amacı ile bir arada farklı tasarım yarışmalarına katılım sağlayarak yarışmaları uluslararası bir düzeye getirmişlerdir.

Bu durumda yarışmaların birçok alanda, alanında en iyiyi seçmek amacı ile düzenlenmiş ve sonuçları merakla beklenen organizasyonlar olarak ele alındığı söylenebilir. Mobilya tasarım yarışmalarının birçok disiplinin ilgi alanı olduğu fakat bunlardan en çok içmimarlık, mimarlık ve endüstriyel tasarım alanında karşımıza çıktığı görülmektedir. Mobilya tasarım yarışmaları bu çalışma kapsamında içmimarlık alanında ele alınmıştır.

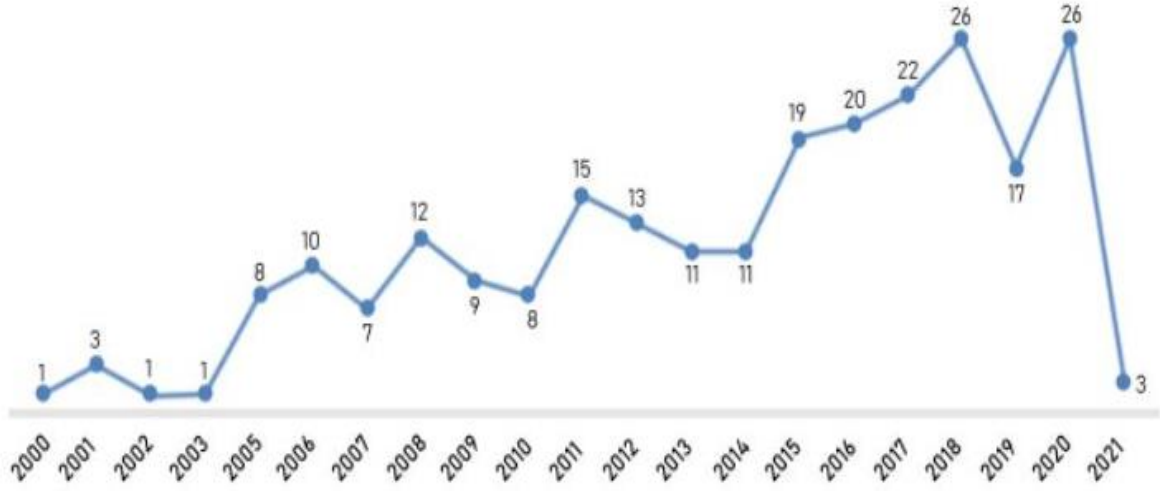
Mobilya tasarım yarışmalarını Türkiye özelinde incelediğimiz zaman ilk olarak Garip ve Garip'in (2012) içmimarlık öğrencilerine yönelik yarışmalar hakkındaki araştırması karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada 2007-2012 yılları arasındaki 6 yıl üzerinden yaptıkları tarama sonucunda 43 yarışmanın düzenlendiği; bunların %40'ının mekân, %49'unun ürün, %11'nin fikir odaklı olduğu sonucuna varmışlardır. Bu veriler doğrultusunda içmimarlık alanında ürün tasarımına ait yarışmaların %49 oranla ön planda olduğu söylenebilir. Ürün tasarımı yarışmaları çoğunlukla içmimarlık, mimarlık ve endüstriyel tasarım disiplinlerinin katılım sağladığı yarışmalardır.

Tablo 1.1. Türkiye'de Açılan İçmimarlık Öğrenci Yarışmalarının Amaçlarına Göre Sınıflandırılması (Garip & Garip, 2012)

Daha yakın bir geçmişe baktığımız zaman ise Eriş & Ağan 'ın (2021) Türkiye'de yapmış olduğu bir çalışmada 2018 yılı itibarıyla içmimarlık alanı özelinde açılan yarışmaların sayısının diğer yıllara göre artış gösterdiği aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere oldukça dikkat çekmektedir. (Tablo 1.2.)

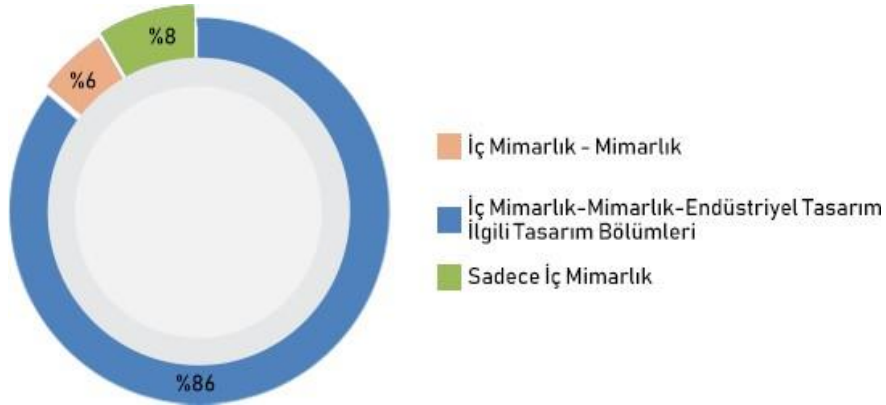
Tablo 1.2. Yıllara Göre, Türkiye’de Düzenlenmiş İçmimarlık Disiplininden Öğrenci /Profesyonellerin Katılabildiği Yarışmaların Sayısı (2021 Yılı Yarışma Sayısı Mart Ayı İle Sınırlanmıştır) (Eriş & Ağan, 2021)

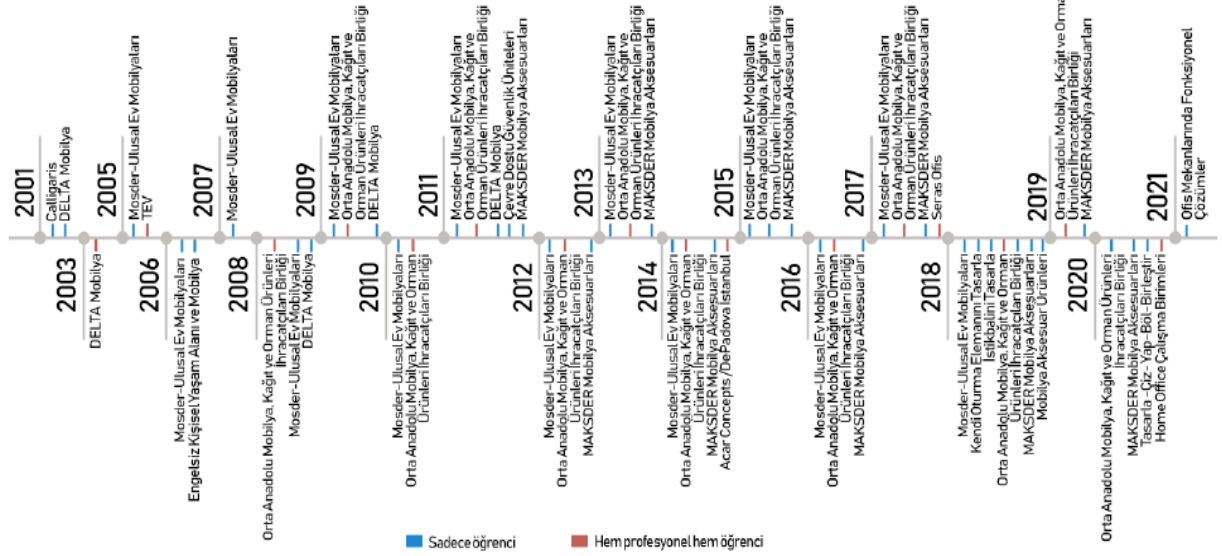
Bu tabloda yer alan ve yıllara göre artış gösteren tasarım yarışmalarının büyük bir çoğunluğunun mobilya temalı tasarım yarışmaları olduğu tespit edilmiştir. Mobilya tasarım temalı toplam 54 yarışma bulunmaktadır. Bu yarışmaların 39'u öğrenci, 15'i hem profesyonel hem de öğrenci katılımına açıktır (Eriş, Ağan 2021).

2000-2021 yılları arasında çeşitli temalarda açılmış tüm tasarım yarışmalarının katılım koşulu sağladığı disiplinler de çok içmimarlık, mimarlık ve endüstriyel tasarım alanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece içmimarlık bölümlerinin katılım koşulu sağladığı 20, mimarlık ve içmimarlık bölümlerinin katılım koşulu sağladığı 14, içmimarlık, mimarlık, endüstriyel tasarım ve ilgili tasarım bölümlerinin katılım koşulu sağladığı yarışmalar ise 209 adettir.

Tablo 1.3. Tasarım yarışmalarına katılım koşulu sağlayan bölümlerin dağılımı (Eriş & Ağan, 2021)

Tablo 14. Türkiye’de açılan mobilya odaklı içmimarlık disiplininin katılım koşulunu sağladığı yarışmalar (Eriş, Ağan 2021)

Mobilya yarışmalarının içerikleri mobilya türü bağlamında incelendiğinde ise, çoğunlukla ofis ve ev mobilyalarında yoğunlaştığı ve bu yarışmaların firmalar tarafından açıldığı görülmüştür (Eriş, Ağan 2021).

Yukarıdaki verilerden de anlaşıldığı üzere mobilya tasarım yarışmaları geçmiş yıllara göre artış göstermiş ve günümüzde büyük bir öneme sahip olmuştur. Tablo 1.4. deki Türkiye’de içmimarlık disiplinin katılım koşulu sağladığı, belirli aralıklarla periyodik olarak tekrarlanan ve mobilyayı mobilyanın farklı türleri ile içinde barındıran iki mobilya yarışması uzun yıllar sürdürülebilirliğini koruması açısından dikkat çekmektedir.

AMAÇ VE ÖNEM

Mobilya tasarım yarışmalarının irdelenmesine neden olan ve rekabet ortamını sağlayan mobilya sektörü ve sektörün tasarım ihtiyaçları bu çalışmada ön planda tutulmuştur. Mobilya tasarım yarışmalarının hangi birleşenlere sahip olduğu ile yarışmaların geçirdiği aşamaların ve bu aşamaların mobilya sektörüyle olan bağlantısının incelenmesi sonucunda mobilya tasarım yarışmalarının nasıl olması gerektiği konusundaki öneriler getirilmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda diğer alanlardan bağımsız olarak içmimarlık disiplini özelinde ele alınacak olan mobilya tasarım yarışmaları söz konusu alanda veri oluşturması açısından da önem taşımaktadır. Aynı zamanda literatürde eksikliği görülen araştırma açığının giderilmesi çabalarına da katkı sağlaması amaçlanmıştır. Mobilya tasarımı endüstriyel tasarım alanında da içmimarlıktan farklı özellikleriyle ele alınmaktadır. Mobilya tasarım yarışmaları her iki disiplinin de ilgi alanı olmasına rağmen bu çalışma konuyu içmimarlık perspektifinden ele almaktadır.

Yarışmalara tasarım kavramı özelinde bakıldığı zaman tüm faktörlerin düşünülmesi ve yarışma’nın kriterleri doğrultusunda tasarlanmış bir mobilyanın hem üretici hem de son kullanıcı ile buluşması açısından oldukça önemlidir. Bu sebepten tasarım sadece öğrenilerek ya da eğitim ile değil aynı zamanda informal anlamda da edinilecek bir durum haline gelmiştir (Eke, M.S.A. 2018). Tasarım yarışmaları da bu noktada büyük bir katkı sağlamaktadır. Mobilya tasarım yarışmalarının sektöre olan katkısı, üretim yöntemlerinin gelişmesi açısından önemlidir. Bazı tasarım yarışmalarında ticari bir kaygı söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla üretimi tamamlanmamış çıktı veya ürün olarak sadece iletişimsel ya da işlevsel amaçlar güdebilmektedir (Tomak, 2010). Oysa bu amaçların dışında sektörel olarak gelişmek, yeni tasarım fikirlerini teşvik etmek, rekabet sağlayıcı çözümler üretmek ve geleceğin mobilya sektöründe etkili olabilecek ürünlerin geliştirilmesine öncülük etmek için yarışmaların tasarım ve üretim ayağının bir arada ve devamlı olarak yürütülüyor olması gerekmektedir. Aynı zamanda yarışmaların etik kurallar çerçevesinde sonuçlarını meşrulaştırma kaygısından uzak olması gerekir. Yarışmaların doğru ve güvenilir yürütülmesinde sürekliliği korumak için alt bileşenlerinin içeriklerini oluşturan bazı yasalar ve yönetmelikler mevcuttur.

Bu çalışmada bu yönetmeliklerin içeriklerinin daha da geliştirilerek yarışmalara katkı sağlaması aynı zamanda yarışma bileşenlerini oluşturan yarışmacı, yarışmayı açan kurum, jüri ve şartnamelerin oluşumunda daha doğru bir altlık oluşturması amaçlanmıştır. Tüm bu esaslara uyularak yapılacak yarışmaların güvenilirliği de daha az

sorgulanır duruma gelecektir.

Tasarım yarışmalarının dünyadaki ve Türkiye’deki örneklerine bakıldığında büyük bir yelpazede olduğu görülmektedir. Bu sebeple bu çalışma Türkiye’deki yarışmalarla sınırlandırılmıştır. Türkiye’de 2000-2021 yılları arasında düzenlenmiş elli dört adet mobilya tasarım yarışması bulunmaktadır. Bu çalışma Türkiye’de belirli aralıklarla düzenli olarak yapılan, “mobilya tasarımı ve mobilya üretimi” kavramlarını yarışma konusunu haline getirmiş kurum ve kuruluşlar tarafından düzenlenen iki mobilya yarışması ile sınırlandırılmıştır. Türkiye’de ulusal olarak düzenlenmiş OAİB Design For Export Ulusal Mobilya Tasarım Yarışması ve MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışması ile bu iki yarışma ekseninde mobilya tasarım yarışmaları incelenmiş ve paydaş görüşler örnekleme üzerinden Türkiye’deki mobilya sektörünün gelişimi çerçevesinde bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada hem basılı hem de internet ortamındaki dijital dokümanlar veri olarak kullanılmıştır. Kapsamlı bir inceleme sonucunda, incelenen dokümanlar karşılaştırılarak, geçmişten günümüze kadarki süreçte yer alan tasarım yarışmaları literatür ile karşılaştırmalı okumalara tabi tutulmuştur. Bu bulgular doğrultusunda çalışmanın örnekleme olarak ele alınan iki mobilya tasarım yarışması “kolektif örnek” olay araştırması olarak incelenmiş ve buna dair değerlendirmeler yapılmıştır. Bu araştırma yöntemi belirli bir olguyu incelemek için birçok olayın araştırılmasıdır. Aynı zamanda olayların veya durumların mümkün olduğunca net bir biçimde kavranması için birden fazla değişkeni incelemektedir. Günümüzde örnek olay çalışmaları yöntemi nitel araştırma çalışmalarında en yaygın kullanım alanı olan yöntemlerden biri haline gelmiştir (Güçlü, 2019). Örnek olay araştırmasında veriler birden fazla yöntemle elde edilebilir (Benbasat vd. 1987). Örnek olay çalışmalarında görüşme yöntemi, çoğunlukla başvurulan zengin bir veri kaynağıdır (Ellinger vd. 2005). Veri analiz sürecinde araştırma soruları önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bu doğrultuda örnek olay çalışmasının amacı, araştırma sorularına cevap bulmaktır. Çoğu araştırmacı veri analizi için bir kodlama sistemi ile sonuçlanan sınıflandırma biçimi geliştirmektedir. Elde edilen verilerin sınıflandırılması, etiketlenmesi bir dizi kategorinin oluşmasını sağlamaktadır. Bunun sonucunda da araştırma soruları için anlamlı cevaplar ortaya çıkacaktır (Güçlü, 2019).

Araştırma verilerinin toplanmasında yarışmaları düzenleyen kurum, jüri üyeleri ve yarışmacılar ile telefon üzerinden sesli görüşme yöntemi kullanılmış ve görüşmelerde ses kaydı alınmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcılara yarışmalar hakkında sorular yöneltilmiştir. Oluşturulan görüşme sorularının hazırlanmasında benzer konu içerikli tez ve çalışmalardan yararlanılmış aynı zamanda uzman görüşü alınarak çalışmanın amacına uygun sorular geliştirilmiştir. Kurum çalışanlarına otuz, jüri üyelerine on altı ve yarışmacı katılımcılara toplamda on beş açık uçlu soru yöneltilmiştir. Görüşmelerin yapılabilmesi için Anadolu Üniversitesi Etik Kurulundan onay alınmıştır. Kurum çalışanları, jüri üyeleri ve yarışmacılar ile yapılan görüşmelerde kişisel verilerin korunması kapsamında kimlik bilgileri gizli tutulmuş, sesli görüşmelerin ilgili bölümleri hiçbir değişiklik yapılmadan aktarılmıştır. Araştırma kapsamında iki yarışma için de düzenledikleri ilk tarihten bu zamana kadar olan tüm sürede yüzde fazla sayıda katılımcı olmasından ve değişken bir jüri sistemine sahip olmalarından dolayı araştırma sürecinde ulaşım sağlanabilen tüm katılımcılar ile görüşülmüştür. Bu çalışma da dört jüri üyesi, iki kurum çalışanı ve dört yarışmacı olmak üzere toplamda on kişi ile görüşülmüştür (Tablo 3.1.). Görüşmeler her kişi için kırk beş dakika ile bir saat arasında sürmüştür. Görüşmeler sırasında kimi konularda ayrıntılı bilgi almak için ek sorular da kullanılmıştır. Görüşme yapılan tüm katılımcılar araştırma kapsamında toplanan verilerin sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak olmasından dolayı bu çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını yazılı olarak beyan etmişlerdir.

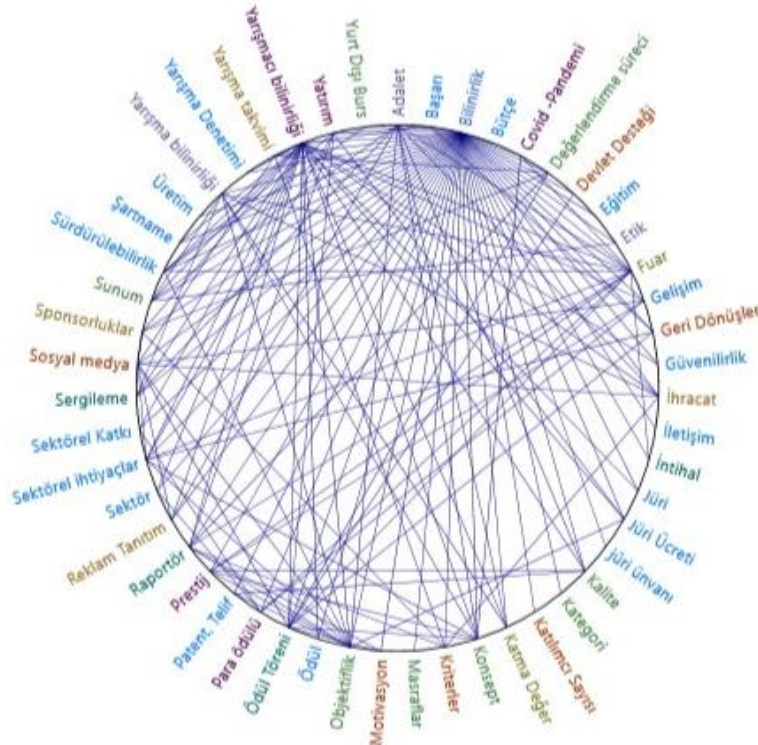
Tablo 3.1. Katılımcı Numaralarına Göre Katılımcı Unvan Listesi

Katılımcı No	Unvan	Görevi
J1	Yarışma Jüri Üyesi	Doç. Dr. - İçmimarlık
J2	Yarışma Jüri Üyesi	Prof. Dr. - İçmimarlık
J3	Yarışma Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi - Endüstri Ürünleri Tasarımı
J4	Yarışma Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi - Endüstri Ürünleri Tasarımı
K1	Yarışma Kurum Yetkilisi	Komite Başkanı
K2	Yarışma Kurum Yetkilisi	Genel Sekreter

Y1	Yarışmacı	İçmimar- Mezun
Y2	Yarışmacı	İçmimar- 4. sınıf öğrencisi
Y3	Yarışmacı	İçmimar- Mezun
Y4	Yarışmacı	İçmimar- Mezun

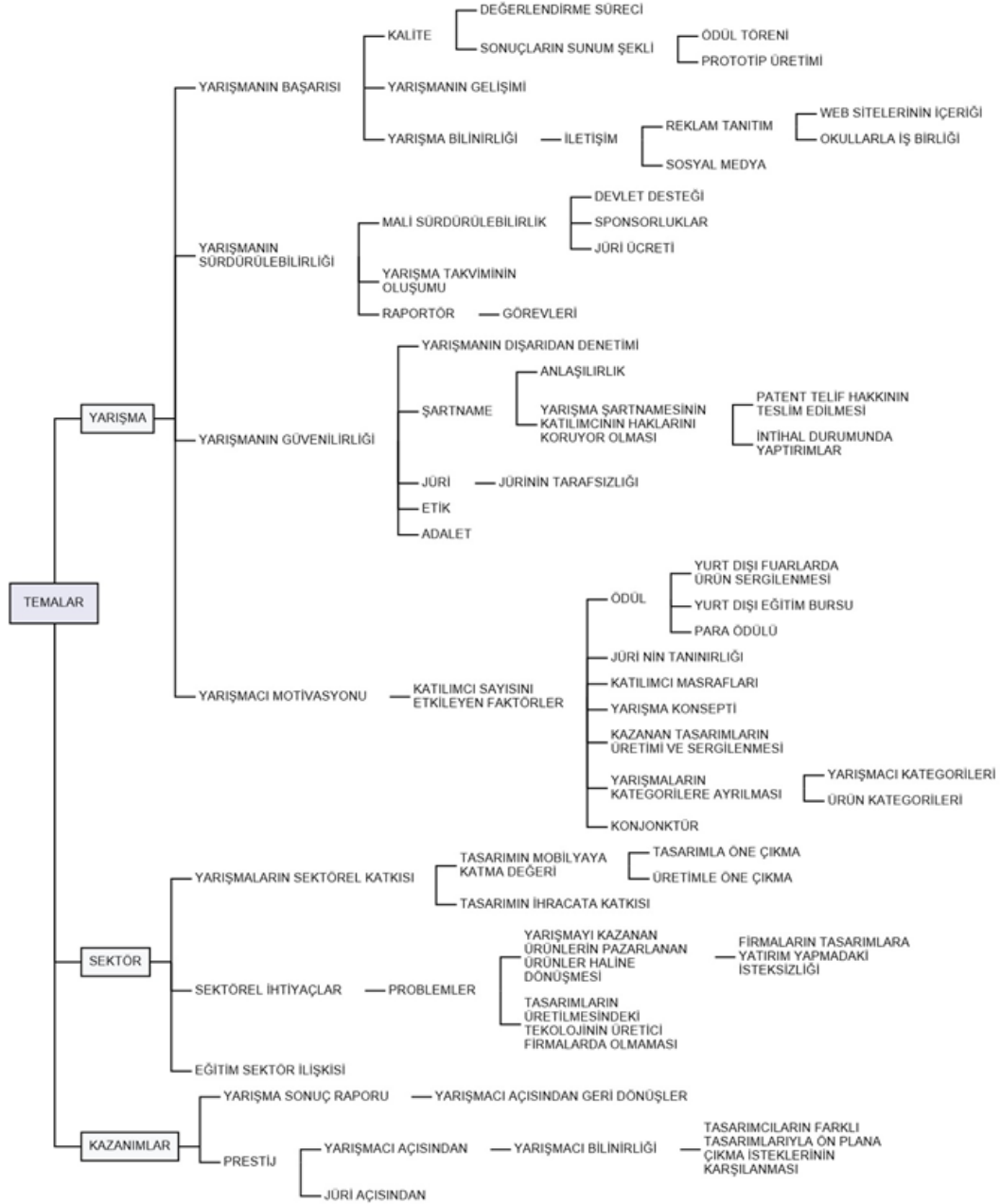
Yapılan sesli görüşmelerde alınan ses kayıtları eksiksiz bir metin haline getirilmiş ve Nvivo 12 programı içerisine aktarılmıştır. Aktarılan dosyalardaki katılımcı görüşlerindeki benzer içerikli cümleler kodlamalara tabi tutulmuştur. Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan kodların ham hali ve birbirleriyle olan ilişkileri aşağıdaki şekilde gösterilmiştir. (Tablo 3.2.)

Tablo 3.2. Kodlama Benzerliğine Göre Kümelenen Öğeler

Kodlamalar sonucunda ortaya çıkan temaların oluşumu kodlamaların benzerliklerine ve birbiriyle olan ilişkilerine göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma yarışma, sektör ve kazanımlar başlıklarıyla ifade edilen üç temayı ortaya çıkarmıştır. Aşağıda yer alan temaların kodlama sıklığına göre pasta dilimi olarak oluşturulmuş şekli yer almaktadır. Temaların açılımı Tablo 3.3. de ayrıca gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Kodlama Benzerliğine Göre Oluşturulmuş Temaların Açılımı

BULGULAR

Yarışma

Yarışma teması altında kümelenen öğeler yarışmanın güvenilirliği, yarışmanın başarısı, yarışmanın sürdürülebilirliği ve yarışmanın motivasyonu şeklinde başlıklara ayrılarak temaya dair önemli noktaları vurgulanmıştır. Yarışma mekanizmasının oluşumunda tüm bu faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcıların bu konulardaki bazı görüşleri birkaç kod üzerinden birlikte kodlanmasından dolayı tüm başlıkları birbiri ile organik olarak ilişkilendirmek mümkündür.

Tablo 4.1. Yarışma Temasının Kod Yoğunluğuna Göre Karşılaştırılması

YARIŞMA				Başarı		Sürdürülebilirlik	
Motivasyon	jüri ünvanı	Kategori	Katılımcı Sayısı	Kalite			
Ödül	Para...			Sunum			
Yurt Dışı Burs	Fuar	Masraflar	Kriterler	Değerlendirme süreci	Bütçe	Jüri Ücreti	
			Konsept		Devlet Des...	Spo...	
			Yarışma...		Raportör	Yar...	
			Covid -P...				
Güvenilirlik				Yarışma bilinirliği			
	Şartname	Yarışma Denetimi	Etik	İletişim	Gelişim		
	İntihal		Adalet				
	Patent, T...	Jüri					

Yarışma teması altında yer alan ve yarışma sürecinin işleyişinde büyük bir etken olan raportörlük görevi oldukça önemlidir. Bu konunun önemini katılımcı şu sözleriyle ifade etmiştir;

Tüm süreci yönetmesi, sürecin ayakta durması, kişiler ve adaylar, kazananlar ve yarışmanın hedefi olan prototip üretimindeki firma sahiplerini, tasarımcıları tüm süreci dinamik bir şekilde ilişkileri yönetir. Kağıda dökülmesinden tutun hukuki tarafı, sonuçlanması, ödüle kadar giden sürecin tamamını yönetir raportör. Raportör aslında bu tür yarışmalarda organizatör gibi düşünülebilir. Tabi raportörün aynı zamanda bu jüri üyeleriyle ve sektörle çok organik ilişkisi olması gerekiyor... dışardan bir kişiye bu görevi verdiğinizde sektörü o kurumun dışındaki kişi olarak çok tanımayabilir. Raportörün periyodik yarışmalarda değişmede aynı olması kesinlikle fayda sağlayacaktır. Çünkü sponsorluk ilişkileri var (K2, 2021).

Raportörün aynı kişilerden olması faaliyetlerin verimli bir şekilde yürütülmesi ve hatta alınan tecrübelerden faydalanılması bir sonraki yıl o kusurlu noktalar varsa onların düzeltilmesi için çok önemli. Böyle olması gerekir aslında. Aynı kişilerle birlikte yol almak yeniden başa dönmeyi engeller. Her bir köşede her yeni kişi o süreci o işi tekrar baştan anlatmanız belki kendi kurumunuzun baştan onayı ya da işi takip edecek yolları bile yeniden belirlemenizi gerektirir. Dolayısıyla bu anlamda aksamalara yol açar. Kurumsal yarışmanın hafızası için şart aslında bu yani. Zaman zaman değişiklikler oluyor tabi ama bu zorunluluktan oluyor, zorunluluk olmazsa değişiklik yapmıyoruz (K1, 2021).

Yarışmaların işleyişinde sürecin nasıl olduğu, hangi aşamalardan geçildiği ve bu durumun yarışmanın sürdürülebilirliğini nasıl etkilediği ayrıca gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda katılımcı bir jüri üyesi her iki yarışma için bu konu hakkındaki fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir;

Tek aşamalı değil de sürecin de çift aşamalı takip edildiği, uygulamaya yönelik, gerçekten nihai ürünün elde edilmesine yönelik olmalı. Mimarlık yarışmalarında da bu çift aşama var. Birinci aşamada ekipler eleniyor fikre göre sonra fikirden uygulamaya geçiliyor ve nihai şey seçiliyor sonra da o uygulanıyor, belki de böyle bir süreç izlenebilir ulusal mobilya tasarım yarışmalarında ... (J1, 2021).

Yine bu tema altında yer alan bir diğer önemli durum da yarışmalardaki değerlendirme kriterleri ve bu kriterlerin nasıl olması gerektiğidir. Bu durum aynı zamanda yarışmanın motivasyonunu da etkilemektedir. Bir jüri üyesi katılımcının bu konudaki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Mutlaka ve mutlaka bir puanlama sistemi kriter belirlenerek yani gelen eseri hangi şeylere göre değerlendirileceği, bu rubrik olur, beşlik sistem olur, yedili bir sistem olur, yüzlük bir sistem olur. Bunun üzerinden belirlenerek bir değerlendirme yapılması çok daha müspet olumlu sonuçlar doğuracaktır (J3, 2021).

Yarışmalardaki değerlendirme kriterlerinin önemi kadar bu değerlendirmeyi yapacak jüri üyesi seçimleri de oldukça önem arz etmektedir. Bu durum hem yarışmacı açısından hem de yarışmanın itibarı açısından gerek güven duygusu, gerek yarışma hafızasının oluşması için dikkat edilmesi gereken bir husustur. Katılımcıların bu konu hakkındaki düşünceleri şu şekildedir;

Ben kimin değerlendireceğini bilmediğim bir yarışmaya gerçekten girmek istemem, onu böyle bakkal mı, ekme satan biri mi kim değerlendirecek. Kişiyi küçümsemek için söylediğim bir şey değil bu, halde sebze satan bir insan mı yapacak ya da bilet kesen bir insan mı yapacak yani mesleki anlamda her işin içinde bir şeyi değerlendirebilmek için, otorite olabilmek için bir yeterliliğe sahip olmak gerekiyor sonuçta (Y3, 2021).

Seçilmiş bir jürinin tekrar tekrar aynı kategoride ve sürekli olarak kalması yine Türkiye'nin hastalığıdır. Zaman içinde farklı yapıları ortaya çıkartır. Ancak şunun olması gerektiğini düşünüyorum. Belirlenen jüri örneğin bu yıl belirlenen jüriden bir kişinin bir sonraki jüride yer alması hafızanın devam etmesi yapılan çalışmanın bir sonraki jüriye aktarılması adına güzel bir hareket olur. Böylelikle belirli bir benlik oluşur, belirli bir bilinç oluşur. Bir önceki dönemde kazananlar, elenenler orda bir jüri geleneği oluşmaya başlar. Ancak aynı jürinin devam etmesi bu geleneği farklı boyutlara taşır. Farklı konuları konuşur oluruz. Onun için tekrar tekrar aynı yarışmada seçilen jürinin aynı kategorilerde yer alması olumsuz etkileyecektir (J2, 2021).

Yarışmaların güven duygusunu oluşturması açısından diğer bir önemli olan konu da şartnamelerin doğru ve eksiksiz hazırlanmasıdır. Şartnameler yarışmanın tüm bileşenleri yarışmacı, kurum ve jüri üyeleri için bir altlık oluşturmakla birlikte tüm tarafların haklarının korunduğu bir belge olarak görülür. Bu konuda yarışmacı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

Eğer bir yarışma şartnamesinin diyelim ki, bu kurum çok önemli değil tabi ki ama ciddi bir kurumsa veya bir firma sponsorluğunda yapılıyorsa orada ilk baktığım şey jüri ve tarihler. Şimdi bu sayfalar internet sitesinde boşsa veya ilan yayınlanmadıysa basılı ilanı yoksa ben o yarışmayı ciddiye almam, katılmam o yarışmaya. Çünkü onlar henüz bir plan oturtmamışlar, işi yarım görürüm ve o yarışmaya katılmayı çok ertelerim ve baştan güvensizlik duyarım (Y1, 2021).

Yarışmalarda motivasyonu etkileyen diğer bir durum da ödül sistemidir. Ödül sisteminde çeşitliliğin ve kategorilerinin olması yarışmayı olumlu yönde etkileyen bir unsur olarak belirtilmiştir. Buna dair bazı katılımcıların görüşleri şu şekildedir;

Motive edici bir miktar olmalı ama örneğin bir uluslararası fuar Milano ya da Köln ya da yurt dışında staj imkânı ya da yurt dışında lisansüstü eğitim imkânı sağlamanın motivasyona katkı sağlar. Bunlar motivasyonu arttıran şeyler. Sadece finansal kısmı yani maddi kısım evet bir miktar önemlidir ama daha başarılı çocukları çekmek için eğitim veya uluslararası fuarlara katılım bence iyi bir motivasyon (J3, 2021).

... yurt dışında eğitim vardı bu yarışmada, diğer yarışmalarda gördüğüm seminer fuar yurt dışında. Bunlar da benim girmemi teşvik eden bir ödül türü (Y2, 2021).

Tüm bu veriler doğrultusunda yarışma temasının altında yer alan tüm faktörler yarışmanın tüm süreçlerini etkilemektedir. Öncelikli olarak yarışma sürecinde yaşanan tüm olumsuz etkenlerin yarışmanın gelecek yıllardaki başarısını etkilediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte yarışmaların sürdürülebilir olmasında, yarışmadaki sabit ve değişken unsurların belirli olmasının etkili olduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda yarışma ortamındaki güven duygusunun oluşumunda jüri seçimlerinin ve jüri değerlendirme süreçlerinin etkili olduğu saptanmıştır. Bu tema altında yer alan şartname konusunda telif ve intihal gibi konuları içeren maddelerin yer alması ve yarışmanın içeriğinin net bir şekilde anlaşılabilir olmasının oldukça önemli olduğu görülmüştür. Yarışmalardaki diğer bir konu olan ödüllendirme sistemleri hem yarışmanın bilinirliğinin artırılması hem de yarışmaya katılım için oldukça önemli bir etkidir. Bu ödül sistemindeki çeşitliliğinin fazla olmasının katılımcı sayısının artışına olan etkisi olumlu olarak değerlendirilmiştir.

Sektör

Mobilya tasarım yarışmalarının pek çoğunun sektör tarafından oluşturulmasından dolayı görüşme yapılan katılımcılara yarışmaların sektörel katkılarının neler olduğu sorulmuştur. Bu doğrultuda yapılan benzer içerikli görüşmeler sektör teması altında kodlanmıştır. Görüşmelerin içerikleri sektörel katkının dışında, sektörün ihtiyaçlarının neler olduğu, mobilya üretiminde yaşanan problemler, yarışma sonucunda çıkan derece almış ürünlerin yer almaması, mobilya üretiminde yatırım ve teknolojik eksikler, eğitim ve sektör ilişkisi vb. gibi sorunların yer alması ve bu sorunlara dair çözüm önerilerinin az olması temanın içeriğini genişletmiştir.

Tablo 4.2. Sektör Temasının Kod Yoğunluğuna Göre Karşılaştırılması

Sektör	Sektörel Katkı	Eğitim
Üretim		
İhracat		
Yatırım		
	Katma Değer	
	Sektörel İhtiyaçlar	

Sektör teması altında yer alan en önemli problem ele alınan her iki yarışmada da sonuçta çıkan ödül almış tasarımların sadece sunum ya da prototip düzeyinde kalması ve seri üretime alınmaması olarak görülmektedir. Bu konudaki katılımcı görüşleri şu şekildedir;

Bugüne kadar tanıklığımda belki ben yanılıyor ya da atlamış olabilirim ama hiç bir kuruma daha doğrusu mobilya sektörüne katkı sağlayacak Türkiye’de bir kimlik ya da tasarım dili oluşturacak ve bu çerçevede de uluslararası pazarda başarılı olabilecek bir ürün çıkmadı... (J3, 2021).

Söyledikleri şey biz Türkiye’de özgün ihracat potansiyeli olan mobilya tasarımları çıkarmak ve bunları ihraç etmek istiyoruz söyleminin alt başlığına baktığımız zaman on yıldır ve daha uzun süredir düzenlenen bir yarışmada bir tanesi bile üretilip seri üretime alınmamış. Yola çıkış güzel ama hikâye yarım kalıyor (Y1, 2021).

Yarışmaların bir diğer önemli noktası da eğitim ve sektör arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Yarışmalara öğrenci katılımının çoğunlukta olmasından kaynaklı olarak eğitim müfredatında üretim detayları, malzeme bilgisi gibi konuların yer alması yarışmalarda daha nitelikli ve üretilebilir tasarımlar elde edilmesine olanak sağlayacaktır. Bu konu hakkındaki jüri üyesi katılımcı görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir;

Türkiye’de de mobilya tasarımı eğitimi doğru verilmediği için mesela bir tek Eskişehir Teknik Üniversitesi içmimarlık bölümünde zannediyorum bir iki üniversite daha var. Yani mobilya derslerinin ağırlığı eğitim programının içerisinde bir yer tutan yani mesleki seçmeli ders ya da tek bir ders olmanın ötesinde daha farkındalık yaratmak konusunda çaba gösteren eğitim veren iki ya da üç bölüm var (J3, 2021).

Yarışmaların tüm bu değerlendirmeler sonucunda sektörel olarak katkısı üretim açısından eksik kalsa da gerek yaratıcı tasarımcı ortaya çıkartmak gerekse de eğitim açısından tasarım disiplinleri oluşturmak ve sektöre tasarımcı kazandırma anlamında büyük bir katkı sağlamaktadır. Katılımcıların bu konu hakkındaki görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

Sektöre katkısı çok fazla. Çünkü sadece bir akademisyenle veya sadece sanayici jüri üyeleriyle yapılmıyor bu iş. Bunun ekosistemi çok büyük. Üreticiler var, sektöre yön vermiş sponsorlar var, ham maddeciler var, aksesuarcular var, tasarım ofisleri var hepsi buraları takip ediyor. Burada amaç hem sektöre hem akademik camiaya hem de bir gence fayda sağlamak. Burada çünkü altı alanda birinci çıkıyor (K2, 2021).

Yarışma sonucunda çıkan ürünleri bilmiyorum ama yarışmaların sektöre katkısı olduğuna kesinlikle inanıyorum. Mobilya sektörüne yenilikçi bakış açıları getiriyor. Çünkü piyasa zaten standart belirli şeyler üzerinden birbirini taklit etme üzerinden gidiyor. En azından yarışmalar olayın nerede olduğunu yani mobilyanın bir ürün olarak, mobilyanın yeni trendlerinin ulusal, uluslararası pazarda ya da kullanıcıların aslında nerede ne beklediklerini, değişen yeni yaşam şartlarını, koşullarını neler olduğu konusunda bilgi veriyor nereye gittiğine dair. Bunun için önemli görüyorum (J3, 2021).

Sektör teması altında ele alınan konularda yarışmalara katılan öğrencilerin yeterliliği, mobilya tasarımı ve üretimi konusundaki bilgi birikimlerinin doğru ve tam oluşabilmesi açısından üniversitelerde verilen mobilya tasarımı derslerinin önemi anlaşılmaktadır. Bununla birlikte uzun yıllar devam eden yarışmalarda dahi ortaya çıkan

tasarımların sektör tarafından üretilmemiş olması, tanıtım veya reklamlarının yapılmamış oluşu, satışa sunulmaması ve firmaların ürün koleksiyonları içinde yer almayışları, sektörel katkı anlamında bir olumsuzluk olarak değerlendirilmektedir. İncelenen her iki yarışmanın da gerek tasarım bilincine ait bir kültürün oluşturulması gerek üreticilerin tasarımcılar ile birlikte çalışması ve sektöre yeni tasarımcıların kazandırılması anlamında büyük katkıları katılımcı görüşleri sonucunda gözlemlenmiştir.

Kazanımlar

Yarışma sonuçlarından elde edilen çıktılar kazanımlar teması altında kodlanmıştır. Yarışmacı katılımcılar ve jüri üyelerinin yarışmaların prestij kazanmaya yönelik bir araç olduğunu dile getirmeleri temanın içeriği açısından önemli bir bulgudur. Bununla birlikte gelişen ve yarışma sonucunda sunulan jüri raporu, yapılan kolokyumlar ve yarışmacılara verilen geri dönüşler gibi tüm unsurlar da temanın oluşmasına katkı sağlamıştır.

Kazanımlar teması altında iki ana konu başlığı yer almaktadır. Bunlar; prestij ve geri dönüşler olarak ele alınmıştır. Bu tema altındaki prestij konusu hem yarışmanın kendisi hem de jüri üyeleri açısından olumlu yönde değerlendirilmiştir ve katılımcıların buna ilişkin bazı görüşlerine aşağıda yer verilmiştir;

Bence Türkiye’de Dünya’da da bu prestijdir bir jüriye davet almak, orada karar verici olmak önemlidir. Dolayısıyla katkı sağlamak önemlidir (J3, 2021).

Dünyaya baktığımız zaman çoğu iyi olan ve nasıl okuduğumuz okul bize marka oluyorsa aslında aldığımız ödül de yarışan bir marka oluyor, ben bunu yaptım, ben ödülü aldım. Ödül tabii ki önemli olabilir ama hepimiz tasarımcılar olarak bu ülkenin dışında da var olmak istiyoruz (Y3, 2021).

Bunların yanı sıra yarışmaların yarışmacılara olumlu ya da olumsuz geri dönüşler yapması tasarımların daha geliştirilebilir olması açısından oldukça önemlidir. Bu geri dönüşlerin olmasında yarışma sonuçlarından sonra jüri raporları hem yarışmacılara hem de halka sunularak daha şeffaf bir ortam yaratmaya olanak sağlamaktadır. Sürecin bu şekilde olmasının aynı zamanda yarışma güvenilirliğine de pozitif yansıdığı düşünülmektedir. Yarışmalarda geri dönüşlerin ve jüri raporunun olmasının olumlu olacağına dair jüri üyesi ve yarışmacı katılımcıların görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Yani jüri karar raporu var, böyle bir karar raporu var. Ama herkese yayınlanmıyor. Yayınlanması en doğrusu. Jüri raporu bu proje kazandı bu pafta, artıları bunlar, eksikleri bunlardı veya şu da olabiliyor bazı yarışmalarda. Birinciliğe değer hiç bir proje görülmemiştir, neden görülemedi? İkincide ve üçüncüde ne eksiklikler vardı da birinci olmaya yetmedi? Onun açıklanması çok önemli (Y1, 2021).

OMKO yarışmasına katılmadan hemen önce FURNITUR diye bir yarışma var onu da takip edebilirsin aslında. O da mobilya tasarım yarışması hangi kurumundu hatırlamadım şu anda. Ondan mesela geri dönüş olarak yarışma sonucu olarak bu finale kalmıştır ama şu ürünler seçilmemiştir. OMKO’ da böyle bir şey olmadı diyeceğim. Olması tabii ki daha pozitif olur. Niye olmadığını anlayabilirsin ya da o kazanan ürünün neden kazandığını anlamak açısından daha pozitif bir şey olabilir (Y3, 2021).

Bu tema altında ele alınan konu başlıklarında araştırmaya katılan tüm katılımcıların ortak görüşleri doğrultusunda; yarışma sonucunda çıkan yarışma sonuç raporlarının eksik olması her iki yarışmada da olumsuz olarak görülmüştür. Jüriliğin her iki yarışmada da gönüllülük esasına dayandığı, herhangi bir karşılık beklemeden ve idealistlik çerçevesinde jüri görevlerini yerine getirdikleri hem jüri üyeleri hem de düzenleyen kurumlar tarafından açıkça belirtilmiştir. Fakat yine de kaliteli bir jüri değerlendirmesi için bunun karşılığında bedeli ortaya koymak ve bu durumu etik açıdan profesyonel anlamda ele almak gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada mobilya tasarım yarışmaları ekseninde seçilmiş olan halen düzenlenmeye devam eden OAİB Design For Export Ulusal Mobilya Tasarım Yarışması ve artık düzenlenmeyen MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışması’nın bileşenleri ve bu bileşenlerin mobilya sektörüyle olan ilişkisi değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada tasarım yarışmalarının geçmişten günümüze kadar olan süreçte hep varlığını sürdürdüğü ve yaratma eyleminin bir rekabet ortamı oluşturduğu gözlemlenmiştir. Yarışmaların tasarımsal inovasyonları ve üretimle olan bağlantısı sektörel bir katkı sağlarken, yarışmaların oluşumlarının ve süreçlerinin de elde edilen katkıyı destekler nitelikte olması gerekmektedir. Bu nedenle mobilya tasarım yarışmalarının oluşumunda varlık gösteren tüm bileşenlerin etik kurallar çerçevesinde gerek yönetmelikler gerek denetleyici ve düzenleyici kurumların oluşumu ile ortaya çıkması oldukça önemlidir.

Yapılan araştırmalar sonucu elde edilen veriler kapsamında oluşturulan çalışmanın içeriğindeki temaların çıktılarıyla aşağıdaki saptama ve değerlendirmeler yapılmış bunlara dair öneriler sunulmuştur.

- Bu çalışma kapsamında ele alınmış olan iki yarışmada da yarışmayı düzenleyen kurumların organizasyon süreçleri ve bu konuda görev alan kişilerin, raporörlerin bu anlamdaki çalışmalarının olumlu yönde sonuç verdiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte yarışmaların organizasyon ve oluşum sürecinde bilinirliklerini arttırmaları, istenilen katılımcı sayılarına ulaşmalarını sağlayacak reklam ve tanıtımların yetersiz, yarışma sonunda çıkan derece almış ürünlerin sektörle buluşturulması konusundaki çalışmaların eksik olduğu belirlenmiştir.
- Yarışmalardaki değişken yapıların oluşumunda MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışmasındaki jüri üyelerinin sürekli değişmesi olması, OAİB Design For Export Ulusal Mobilya Tasarım Yarışmasında da jüri üyelerinin hep sabit kalması bu anlamdaki olumsuzluklar olarak görülmüştür. Bu yapının diğer bir basamağı olan değerlendirme süreçleri ve bu süreçte yaşanan sıkıntılar ele alındığında MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışmasında farklı yıllarda jüri üyeliği yapmış kişiler yarışmanın bu aşamasında yaşanan zaman konusundaki yetersizlik ve jürilerin bir araya toplanmasındaki aksaklıkların yarışmayı olumsuz olarak etkilediğini belirtmiştir.
- Tüm süreçleri içinde barındıran ve her türlü bilgiyi yarışmacıya aktaran şartnameler yarışmaların düzenlendiği yıllar boyunca değişim ve büyük bir gelişim göstermiştir. Fakat jüri seçim kriterleri ve yeterlilikleri seçilmiş olan her iki yarışmada farklılık göstermiş ve ortak bir payda da buluşamadıkları görülmüştür. Oysa ki yarışmalarda jüri üyesi olmak için davet almak, yarışmada karar verici olmak gibi unsurlar jüri üyeleri açısından prestij olarak değerlendirilirken meslek etiği gereği yapılan her işin ve hizmetin bir ücreti olması gerektiği konusundaki düşüncelerini de ayrıca dile getirmişlerdir.
- Yarışmaların en önemli maddesi olan ödül kavramına bakıldığında ise MOSDER Ulusal Ev Mobilyaları Tasarım Yarışmasında ödül sisteminin sadece para ödülü üzerinden olması katılımcılar açısından olumsuz olarak değerlendirilirken OAİB Design For Export - Ulusal Mobilya Tasarım Yarışmasında ödül çeşitliliğinin olması katılımcılar için olumlu yönde bir kanaat oluşturmuştur. Diğer yandan yurtdışı eğitim ödülü için grup katılımlarında tek bir kişinin ödülü alıyor olması katılımcıların hem motivasyonunu hem de yarışmaya olan bakış açılarını olumsuz yönde etkilemiştir. Yarışmalarda ödül verilecek kategorilerin fazla olmasının hem katılımcı sayısının artırılması hem de mobilya tasarımına dair farklı kategorilerde daha çok ürün ortaya konulmasında sektöre olumlu katkısı olacağı değerlendirilmiştir.
- Ele alınan yarışmalarda ödül sistemi kadar yarışmacılara yapılacak geri dönüşlerin de önemli olduğu görülmüştür. Bunun için her iki yarışmada da kolokyum düzenlenmemesi ve kazanan veya kaybeden yarışmacıların neden kazandıkları ya da neden elendiklerine dair geri dönüşler almaması bir eksiklik olarak tespit edilmiştir.
- Ayrıca ülkemizde yarışma yapısını denetleyen özel kuruluşların olmaması, sadece meslek odaları veya meslek kuruluşları tarafından yapılan yarışmaların yine onlar tarafından desteklenmesi ve denetlenmesi bir eksiklik olarak görülmektedir. Görüşülen jüri üyeleri, kurumlar ve yarışmacılar tarafından ortak olarak dile getirilen ve olumsuz olarak görülen bir durum da mobilya sektörünün üretim ve malzeme alanındaki eksiklikleri, AR-GE faaliyetlerinin yetersizliği, sektördeki üretici firmaların tasarım algısının ve bakış açısının oluşmamış oluşu ve sektör örgütlenmesinin eksik kaldığı yönündedir.

Çalışma kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda Türkiye’de mobilya tasarım yarışmalarında mobilya sektörüne ilişkin katkı sağlayabilecek öneriler şu şekilde özetlenebilir;

- Tasarım yarışmalarında bilinirliğin artması ve yarışma kimliğinin oluşması için reklam faaliyetlerinin artması gerekmektedir. Günümüzde geçerli reklam araçları olan sosyal medya ağlarına bu konuda yapılacak yatırımlar oldukça önemlidir.
- Yarışma bilinirliğinin artmasında önemli bir etken olan yarışma isminin seçiminde kolay okunabilirlik, akılda kalıcılık gibi unsurlar düşünülerek karar verilmesi ve reklam, tanıtım çalışmalarının bu çerçevede yapılması birçok açıdan pozitif bir katkı sağlayacaktır.
- Bununla birlikte yarışmaların sürdürülebilir olması için yarışmanın başarısının da artması gerekmektedir. Bu açıdan yarışmalarda organizasyonun doğru yönetilmesi, değişken ve sabit unsurların önceden belirlenmesi sürdürülebilirliğe olumlu yönde etki edecektir. Organizasyonu oluşturan ve süreci yöneten kişi olan raporörlerin devamlılığı yarışma hafızasının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu hafızanın oluşmasında etkili olan jüri üyelerinin de belirli aralıklarla değişkenlik göstermesi gerekmektedir. Her yıl düzenlenen yarışmalarda aynı jüri üyelerinin olmaması, seçilen jüri üyelerinin kendi alanlarında uzman kişilerden oluşturulmuş bir jüri havuzunun içinden seçilmesi oldukça önemlidir.
- Yarışmaların her yıl daha fazla katılımcıya ulaşması başarısının artmasında etken olacaktır. Katılımcı sayısının artmasında büyük bir etken olan ödül sisteminde de farklılıkların olması gerekmektedir. Para haricinde yurtdışı eğitim bursu, fuarlara katılım gibi ödüllerin mutlaka yer alması ve bu ödüllerde

yarışmacıların ek masraflarının karşılanması katılımcı sayısının artmasına katkı sağlamaktadır. Ödül sistemindeki bir diğer pozitif durum da yarışmada ödül verilecek kategorilerin fazla olmasıdır.

- Oluşturulan mobilya kategorilerinden her birinin kendi içinde bir tema oluşturması katılımcı sayısını olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum aynı zamanda yarışmanın başarısını da etkileyecektir.
- Başarı güven gerektiren bir unsurdur. Bundan dolayı yarışmaların güvenilirliğine katkı sağlaması açısından yurtdışında düzenlenen yarışmalarda danışmanlık hizmeti veren ve aynı zamanda yarışmaları denetleyen kurumların örnek alınması, benzer sistemlerin Türkiye’deki yarışmalarda uygulanması yarışmalara olumlu yönde katkı sağlayacaktır.
- Tasarım yarışmalarına katkı sağlayacak bir diğer unsur da tasarım eğitimi içerisinde yer alan disiplinlerde mobilya tasarım ve mobilya üretim derslerinin yer almasıdır. Bununla birlikte atölye derslerinin fazlaştırılması yarışmaya katılan öğrencilerin daha nitelikli tasarımlar ortaya çıkarmasına olanak sağlayacaktır.
- Mobilya tasarım yarışmalarında yarışma sonucunda çıkan ürünlerin üretilmeleri veya yarışma sunumlarında prototip uygulamasının olması yarışmaya katılımı motive edici bir unsur olmaktadır. Bundan dolayı sektörel yatırımların artması ve buna bağlı olarak mobilya sanayisinin rekabet gücünü arttırmaya yönelik olarak malzeme ve üretim yöntemlerini geliştirmesi, AR-GE ve tasarım faaliyetlerine gereken önemin verilmesi gerekmektedir.

Günümüz mobilya sektöründe markalaşmanın ve rekabet gücünün yaratılmasıyla birlikte mobilya tasarım yarışmaları da yeni bir boyut kazanmıştır. Sektör ihtiyaçlarının karşılanması, üretimdeki yenilikler, eğitim sistemindeki eksiklerin giderilmesi ve yarışma süreçlerinin doğru organize edilmesi mobilya sektörünün gelişmesinde önemli bir katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akansel, M. (2002). *Türkiye’de mimari proje yarışmalarında elde edilen ürün ile ön proje arasındaki uyumsuzlukların değerlendirilmesi ve çözüm önerileri* [Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi]. 57-61.
- Allemer, A. (2016). *Öğrenci yarışmalarında ödül iptalleri: İntihal ve etik*. Mimarlık Dergisi, Mayıs-Haziran 2016, 389, 22-25.
- Atkinson, Rita L. Atkinson, Richard C. Simith E. Bem, D.J. Nolen, S. H. (1999). *Psikolojiye giriş*. [Çev. Yavuz Alogan]. Arkadaş Yayınları.
- Benbasat, I. Goldstein, D. K. Mead, M. (1987). *The case research strategy in studies of informarion systems*. MIS Quarterly, 11(3), 369-386.
- Bezci, İ. Dündar Türkan V. Elibol G. C. (2015). *Kavramdan biçime: Mobilya tasarımı üzerine bir deneme*. I. Ulusal İç Mimari Tasarım Sempozyumu Bildiri Kitabı, 468
- Burdurlu, E. ve Diğerleri. (2004). Mobilya ürün özellikleri ile ilgili tüketicilerin tercih öncelikleri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 17 Haziran 2004
- Çađlar, N. (2013). *Mimarlık yarışmaları iyi şeyler(Mi)Dir?.* TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya 31, 5
- Çalışkan, İ.C. (2005). *Globalleşme sürecindeki dünyada, türkiye mobilya tasarım anlayışındaki değişmeler* [Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi]. 54-55
- Çobanlı, O. (2014). History of design awards & competitions. *Designamid Design Lifestyle Magazine*, January 14.
- Demirbaş, D. (2017). *Mobilya tasarımı alanında ödül almış ürünlerin tasarlanma ve değerlendirilme süreçlerinde kullanılan kriter ve özelliklerin karşılaştırılması üzerine bir çalışma*. *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6, 984-996
- Eke, M.S. A, (2018). Türkiye’de mobilya tasarım yarışmalarının içmimarlık eğitimine katkıları. 5. *Uluslararası*

- Ellinger, A. D. ve Diğerleri (2005). *Case study research methods*. In R. A. Swanson & E. F. Holton III (Eds.), *Research in Organizations: Foundations and methos of inquiry*, San Francisco, CA: Berrett-Koehler, S:327-350
- Erdinç, E.J. (2020) “*Design For Export’ Mobilya Tasarım Yarışmalarının Anlamlı Deneyimleri Ve Tasarım Eğitimine Katkıları Üzerine Bir Değerlendirme*” Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi, IFC2020 6. Uluslararası Mobilya Kongresi, 2-5 Kasım 2020
- Eriş E. Ağan M. (2021). *Türkiye’de tasarım yarışmalarının iç mimarlık alanındaki yerine ve durumuna dair bir değerlendirme*. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 11 (3), 847-885.
- Gardiner, H. G. (1977). *The 1977 international chair design competition*. San Diego, American Institute of Architects, 7
- Garip, E. Garip, B. (2008). *Ziyapaşa’ya çok işlevli kent meydanı*. Yenimimar (61), 10.
- Garip, E. Garip, B. (2012). İçmimarlık eğitiminde yaratıcılık ve yarışmalar. *İçmimarlık Eğitimi 2. Ulusal Kongresi Bildiri Kitabı*, 29.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri, teknik-yaklaşım-uygulama*. Nobel Yayıncılık, 319-345
- Gültaş, İ. (2019). *Türkiye’de müze yarışma projeleri uygulamaları: deniz müzesi’nin sergileme bağlamında değerlendirilmesi* [Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi].11-33
- Hasdoğan, G. (2007). *Türkiye endüstriyel tasarım markası ve ödülleri tasarımıyla ilgili sektörler hakkında durum analizi*. Endüstriyel Tasarımcılar Meslek Kuruluşu Ankara, 3.
- Kafadar, O. (2009). *Rekabetçi üstünlüğün sağlanmasında ürün tasarımı: türk mobilya sektöründen bir uygulama* /Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi].19-29.
- Karagöz, T. Sevim Korkut, D (2017). Mobilya sektörünün sorunları ve çözüm önerileri (Kocaeli ili örneği). *İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 85-92.
- Kaya, E. (2016). *Mobilya sektöründe üretim ve tasarımcı etkileşimi; günümüzde türkiye örneği araştırma süreci* [Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi]. 2-3
- Lipstadt, H. (1989). *The experimental tradition: Essays on competitions in architecture*. Princeton Architectural Press.
- Meltem, İ.A. (2010). *1930-2010 Yılları Arasında Bir Proje Elde Etme Yöntemi Olarak Türkiye’deki Mimari Tasarım Yarışmalarının İrdelenmesi* [Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi]. 5-19.
- Nalbantoğlu, O. (2011). *Proje yarışmaları sürecine eleştirel bir bakış*. Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, 54, 67-70.
- Nasar, J. L. (1999). *Design by competition*. Cambridge University, Press. 29.
- Prinz, F. (2011). *Competition architecture*. Braun Publishing, 9.
- Söhmen, Z.G. (2013). *Türkiye’deki tasarım yarışmaları ve desing Turkey tasarım ödül sistemi üzerine bir inceleme*. Yekon, İstanbul Tasarım Haritası Atölyesi Final Raporu, Rapor 10, 64-70.
- Spreiregen, P. D. (1979). *Design competitions*. McGraw-Hill, S:2

Tomak, A. (2010). *Grafik ve endüstriyel tasarım yarışmalarının tasarım eğitimi sürecine etkileri ve good 50x70 2008 örneği*. Sanat Dergisi, 15,1-10.

Velioğlu, S. (2001). Jürinin sorumluluğudur, forum: Proje yarışmaları. *Mimarlık Dergisi*, 298, 12-13.

Yorgancılar, F. (2011). Sürdürülebilir rekabet anlayışı olarak yenilik yeteneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11 (21) , 379-426

12. ulusal ev mobilya tasarım yarışması sonuç almanağı (2016). Türkiye Mobilya Sanayiciler Derneği, Ankara, 87.

12. ulusal mobilya tasarım yarışması kitabı (2020). Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri, Ankara, 87.

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, *Mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri yarışmaları yönetmeliği* (2002). T. C. Resmi Gazete, 24973, 24 Aralık 2002.

http-1: <https://10layn.com/olympusun-ilk-guzellik-yarismasi-ya-da-parisin-yargisi/> (Erişim Tarihi: 12.12.2020)

Yazar Katkı Oranı

Araştırma hipotezlerinin oluşturulması, uygun yöntemin seçimi ve analizlerin yapılması başta olmak üzere 1. yazarın araştırmaya katkısı %70'dir. Araştırmanın diğer süreçleri için ikinci yazarın katkı oranı %30'dur.

Etik Beyanı

Etik Beyanı Bu çalışma Anadolu Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik kurulunun 11.10.2021 189966 protokol nolu kararı ile uygun bulunmuştur.